

ÓVODAPEDAGÓGUSOK A ROMÁNIAI KISGYERMEKNEVELÉS INTÉZMÉNYI VÁLTOZÁSÁNAK SODRÁSÁBAN

KINDERGARTEN TEACHERS AND THE CHALLENGE OF THE INSTITUTIONAL CHANGES OF EARLY CHILDHOOD EDUCATION IN ROMANIA

BARABÁSI Tünde, STARK Gabriella

Abstract: In Romania since 2022 the nursery education has been moved from the social area into the educational system, according to 100/2021 Emergency Government Decree. The effects of the changes caused by this regulation in the institutional system are wide-ranging and may affect kindergarten teachers as well. In our paper we are going to the answer on one hand, to what extent the appearance of early childhood education within the framework of educational institutions is known by kindergarten teachers; on the other hand, what kind of reception reactions to the changes brought about by the modification can we outline; and what new alternative career opportunities it reveals for the research sample. Accordingly, the aim of our research is to map the institutional structure variants outlined by the legal regulations, the examination of attitudes towards these changes and exploring the effects on career aspirations of kindergarten teachers. We start from the assumption that the changes in the law reveal alternative career paths for kindergarten teachers, which is more attractive for those with a pragmatist approach. Our second hypothesis is that the movement of early childhood education into the educational segment is ambivalently judged, as opinions are nuanced on the scale of risk association and opportunity recognition. We have used the method of document analysis, and the empirical research is based on a self-made questionnaire. Using an access sampling procedure, we included 213 Hungarian kindergarten teachers from Romania in our study. Through the investigation, we clarify the institutional alternatives of early childhood education in Romania, outline the professional framework of the early childhood education profession, and the possible alternative career paths, as well as their assessment by kindergarten teachers. Our results show that the reception reactions of the mentioned institutional changes are positive among kindergarten teachers, who emphasize also that this structural modification provides the possibility of validation of the early education curriculums integrated approach and practical application.

Keywords: early childhood education in Romania, curriculum, the change of institutional structure

1. Bevezetés és elméleti háttér

A koragyermekkorai nevelés az oktatási rendszer első szintjeként bölcsődei és óvodai alszintekre tagolódik az 1/2011-es Oktatási Törvény, 23. cikkelye értelmében. A koragyermekkorai nevelés iránti megnövekedett fokozott érdeklődés a romániai oktatáspolitikai törekvésekben is nyomon követhető, ugyanis a 2019-ben megjelent koragyermekkorai nevelés curriculuma már előre vetítette a küszöbön álló változást, hiszen magában foglalja az óvodai nevelés mellett a bölcsődei nevelési szakaszt is, annak ellenére, hogy akkor a bölcsődei nevelés még nem tartozott az oktatási rendszer keretei közé. A koragyermekkorai nevelés két szintje bár curriculáris egységet képviselt, számos sajátos jellemző által meghatározottan valósult meg a gyakorlatban. (lásd 1. táblázat)

1. táblázat. Koragyermekkori nevelés szintjei 2019-ben, a koragyermekkori nevelés curriculumának megjelenésekor (Barabási, 2023)

	Bölcsőde	Óvoda
Ágazati besorolás	Gyermekvédelem (szociális)	Oktatás
Törvényi keret	1/2011-es Oktatási Törvény 1252/2012-es kormányhatározat	1/2011-es Oktatási Törvény
Az intézmény célja	Gyermekfelügyelet, gondozás	Oktatás, nevelés, gondozás
Célcsoport	0-3 éves gyermek	3-6 éves gyermekek
Személyzet	Bölcsődei nevelő (educator puericultor) középfokú végzettséggel, 1 szaktanfolyammal	Óvodapedagógus (középfokú, főiskolai vagy egyetemi végzettséggel)
Kötelező jelleg	Nem kötelező	2010-től nagycsoport kötelező 2023-tól középső csoport kötelező 2030-tól kiscsoport, vagyis teljes óvodai ciklus kötelező

Az 1. táblázat összefoglalóan láttatja, hogy a 2022-ig a bölcsőde és óvoda, amely a koragyermekkor két korosztályának fejlesztését hivatott megvalósítani, két különböző ágazathoz tartozott. Szembetűnő ugyanakkor, hogy a bölcsőde célrendszerében a nevelés csupán a felügyeletbe és gondozási tevékenységbe ágyazottan jelenik meg, majd az óvodai szinten explicit célként fogalmazódik meg.

A koragyermekkori nevelés curriculumja által korábban említett, előrevetített változás 2021 őszén konkretizálódott, a 100-as sz. sürgősségi Kormányrendelet megjelenésével. E rendelet értelmében a bölcsődék a közoktatási rendszer részét képezik, a 0-3 éves kor közötti kisgyermekek számára nyújtva immár integrált nevelési, gondozási és felügyeleti szolgáltatásokat (100/2021-es Sürgősségi Kormányrendelet).

A bölcsődék működését az 566/2022-es rendelet szabályozza. E rendelet értelmében a következő bölcsődei típusú koragyermekkori nevelési intézmények működhetnek:

- 1) bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező óvodákhoz csatoltan
- 2) bölcsődék jogi személyiséggel rendelkező oktatási intézményekhez csatoltan, melyek szerkezetében óvoda is található
- 3) oktatási intézményhez nem csatolt bölcsődék, melyeket a helyi önkormányzatok tartottak fenn, és amelyek önálló jogi intézménnyé válnak, a tanfelügyelőségek hatáskörébe kerülve
- 4) napközbeni foglalkoztató központok bölcsődei csoporttal (ezek nem minősülnek oktatási intézménynek).

Láthatjuk, hogy az átalakulást követően a bölcsődei és óvodai nevelés egyazon ágazat részeként egymásra épülő jelleggel működő alrendszerek.

2. táblázat. Koragyermekkori nevelés jelenlegi intézményrendszere és feladatai (Albulescu, 2022; Barabási, 2023)

	Bölcsőde	Óvoda
Intézménytípus	Rövid programú bölcsőde (5 óra /nap) Hosszú programú bölcsőde (10 óra/nap)	Rövid programú óvoda (5 óra /nap) Hosszú programú óvoda (10 óra/nap) Heti programmal működő óvoda
Szolgáltatások	Korai nevelési szolgáltatások a curriculum alapján Gondozási, védelmi, táplálási szolgáltatások A gyermek egészségi állapotát felügyelő szolgáltatások Kiegészítő szolgáltatások a gyermek és a család számára	Korai nevelési szolgáltatások a curriculum alapján: gyermeki személyiség komplex fejlesztése Szociális, gondozási szolgáltatások Iskolára való felkészítés
Szakember	Kisgyermeknevelő	Óvodapedagógus

A 2. táblázatból is kidomborodik, hogy a bölcsőde ágazati besorolás-változásának tehát egyértelmű hozadéka a szolgáltatási körének módosulása és pontosítása, amely a felügyelet, védelem és gondozás mellett nevelési feladatokat is felvállal és mintegy integrálja ezeket. Teszi mindezt jól meghatározott curriculum alapján, biztosítva ezáltal a bölcsődei és óvodai nevelés megvalósulásának szemléleti egységét és egymásra épülő jellegét is.

Mind a bölcsődei, mind az óvodai intézményekben a gyerekeket 3 korcsoportra osztva foglalkoztatják az oktatási törvény értelmében, a különbözőségeket elsősorban a létszámkeretek vonatkozásában tapasztalhatjuk (3. táblázat).

3. táblázat. A koragyermekkorai nevelés korszakolása (Barabási, 2023)

Kritérium	Korcsoport	Bölcsőde	Óvoda
Korcsoportok elhatárolása	Kiscsoport	0-12 hónap	37-48 hónap
	Középső csoport	13-24 hónap	49-60 hónap
	Nagycsoport	25-36 hónap	61-72/84 hónap
Létszámok	Kiscsoport	7 fő (min. 5 – max. 9)	15 fő (min. 10 – max. 20)
	Középső csoport	12 fő (min. 8 – max. 15)	15 fő (min. 10 – max. 20)
	Nagycsoport	12 fő (min. 8 – max. 20)	15 (min. 10 – max. 20)

A bölcsődei nevelésre vonatkozó rendszerszintű módosulások, a szolgáltatási körének bővülése a kisgyermeknevelők mellett egy másik szakmai csoportot is érint, mégpedig az óvodapedagógusokat, jelen tanulmányunkban őket helyezzük a fókuszba.

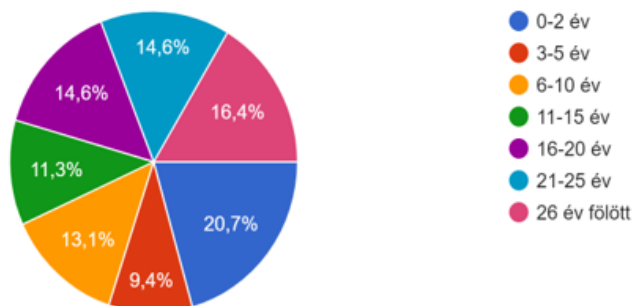
2. Kutatásmódszertani adatok

Vizsgálatunk során arra a kérdésre keressük a választ, hogy a kisgyermeknevelés oktatási intézményi keretek közötti megjelenése egyrészt milyen mértékben ismert az óvodapedagógusok számára; másrészt a törvényi keretek módosulása által előidézett változások fogadtatási reakciói miként árnyalódnak; illetve mindez milyen új alternatív karrierlehetőségeket tár fel. Ennek megfelelően kutatásunk célja a törvényes előírások által körvonalazott intézményi struktúraváltozatok feltérképezése; ezen változásokhoz való óvodapedagógusi viszonyulás vizsgálata; a karrier/karriermódosítási-elképzelésekre gyakorolt hatások feltárása. Abból a feltételezésből indulunk ki, hogy a törvényi módosulások alternatív karrierutakat tárnak fel az óvodapedagógusok számára, ami a pragmatista szemléletűek számára vonzóbb. Másik feltételezésünk, hogy a kisgyermeknevelés oktatási szegmensbe tagolódása ambivalens megítélésű, minthogy a vélemények a veszélytársítás és lehetőségfelismerés skálán árnyalódnak.

A vizsgálat elméleti alapozásának kidolgozásában dokumentumelemzés módszerére támaszkodunk. Az empirikus vizsgálati vetület összefüggéskutató jellegű és ezt anélkül építjük. A vizsgálat eszköztét saját készítésű kérdőív képezi. Az óvodapedagógusi kérdőív szerkezeti felépítésében a demográfiai adatokon túlmenően négy további kérdésblokkot tartalmaz, és mindenikben meghatározó a koragyermekkorai nevelés bölcsődei-/kisgyermekneveléssel összefüggő jelenségkör vizsgálata. Az első kérdésblokk az óvodapedagógusok bölcsődei neveléssel, ennek ágazati besorolásával, a közelmúltban történt oktatási rendszerbeli változással kapcsolatos tájékozottságát méri fel. A második kérdésblokk annak feltérképezésére irányul, hogy a vizsgálati személyek, akik a koragyermekkorai nevelés curriculumának óvodai vetületének naponkénti alkalmazói, milyen mértékben látnak rá a teljes oktatáspolitikai dokumentumra, milyen mértékben ismerik, illetve hasznosítják ennek kisgyermekkorai vetületét is. A harmadik kérdésblokk célja kettős: egyrészt a kisgyermeknevelői állás betöltésének feltételeivel kapcsolatos tájékozottságot, másrészt ennek társadalmi megbecsültségével kapcsolatos elképzeléseket kívántuk feltérképezni. Közvetett módon arra is fényt kívántunk deríteni a kérdésblokk által, hogy a vizsgálati személyek óvodapedagógusokként mennyire érzik magukat felkészültnek a bölcsődei nevelői munkára, illetve mennyire nyitottak és érdeklődők az oktatási rendszer ezen szegmensére iránt, azaz a karrierutak árnyalása milyen mértékben lehet következménye ezen intézményrendszer-szerkezeti változtatásnak. Ez a vizsgálati célunk a negyedik kérdésblokk által teljesebbé válik ki, amelyben a bölcsődei nevelés oktatási rendszerbe tagolódási előnyeit, hátrányait, lehetőségeit és kihívásainak megítélését igényeltük. A kérdőívek adatainak elemzése SPSS statisztikai

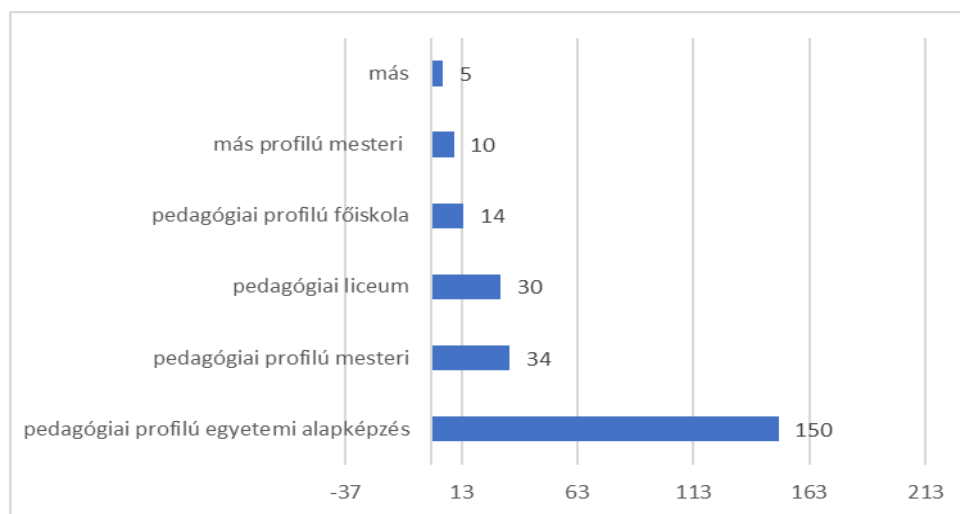
program segítségével történt (gyakoriság, átlag, chi négyzet, varianciaanalízis, korreláció, faktorelemzés).

Hozzáférési mintavételi eljárást alkalmaztunk, és mindösszesen 213 óvodapedagógust vontunk be a vizsgálatba, jellemzően Románia magyar lakta megyéiből, így Hargita, Kovászna, Maros, Szatmár, Bihar, Szilágy megyék képezték az óvodapedagógusi részkutatás terepét. Átlagéletkoruk 36,8 év, a kezdő pedagógusoktól a 26 év fölötti régiséggel rendelkező pedagógusokig minden kategória képviselteti magát a mintában (1. ábra).

1. ábra. A vizsgálati minta szakmai tapasztalata (N=213)

Az alábbi tanulmányi szintek mellett (2. ábra) a minta több mint 80%-ának (172 fő) nincs kisgyermeknevelői képesítése (4. táblázat).

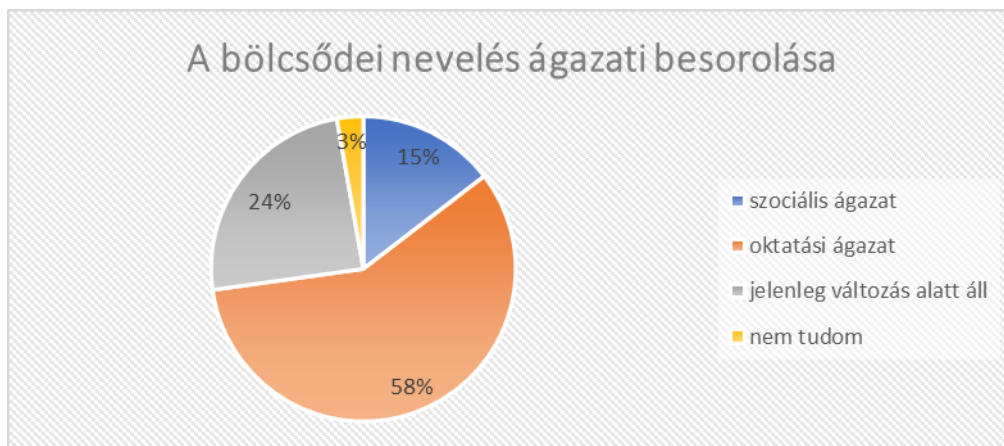
2. ábra. A vizsgálati minta tanulmányi szintje (N=213)

A 4. táblázatban összefoglaltuk további változók mentén a mintánk főbb jellemzőit, amelyek meghatározó jellegének mértékét feltárjuk az adatok értelmezésében.

4. táblázat. A minta adatai (N=213)

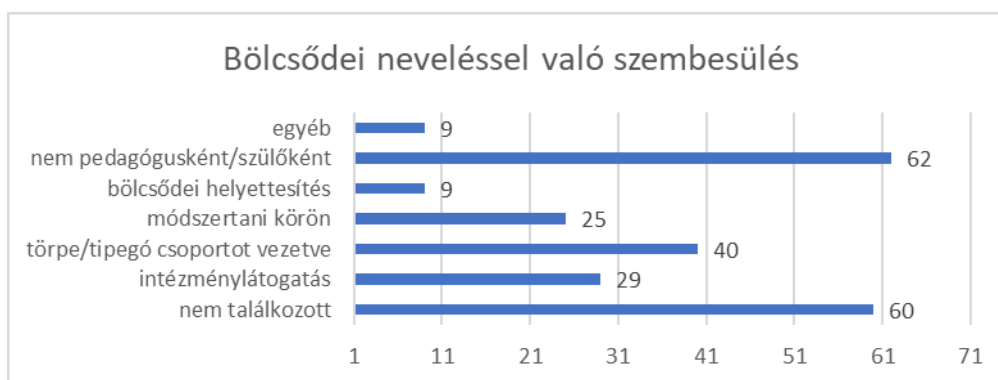
Változó	Változók aldimenziói	Fő	%
Nem	Férfi	2	0,9
	Nő	211	99,1
Munkahely településtípusa	Város	128	60,1
	Vidék	85	39,9
Didaktikai fokozat	Nincs	37	17,4
	Véglegesítő	57	26,8
	II. fokozat	34	16
	I.fokozat	84	39,4

Vizsgálatunk során fontosnak tartottuk felmérni, hogy az óvodapedagógusok milyen mértékben tájékozottak az oktatási rendszer kisgyermeknevelést érintő változásaival kapcsolatban, mivel az óvodások egy része nem közvetlenül a családból kerül óvodába, hanem bölcsődéből, másrészt a koragyermekkorai nevelés két szakasza egymásra épülő jellegének, illetve az egységes curriculum érvényesítésében is fontos a tájékozottság.

4.ábra. Óvodapedagógusok tájékozottsága a bölcsődei nevelés ágazati besorolását illetően (%)

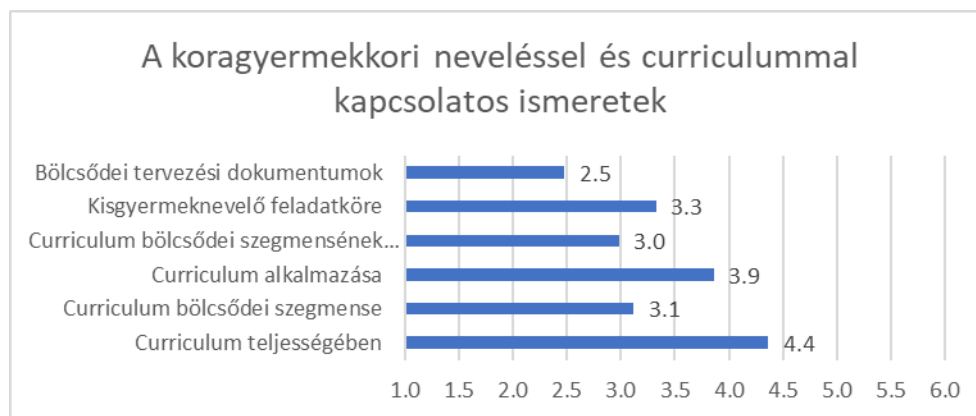
Azt tapasztaltuk, az óvodapedagógusok több mint fele ismeri, hogy jelenleg már a bölcsődei nevelés is az oktatási szegmenshez tartozik, illetve negyede a változási elemet ragadta meg. Ezt szintén tájékozottságra vall, ugyanis a változás még több vonatkozásban is pontosításokra vár, és ilyen értelemben a változtatási folyamat még korántsem tekinthető lezártnak. Ugyanakkor azt is tapasztaljuk, hogy van egy olyan óvodapedagógusi réteg is, aki nem látja át ezeket a folyamatokat (4. ábra). Ennek a kérdésnek a megítélésében nem találtunk különbségeket a minta egyes változói mentén.

5. ábra. A bölcsődei nevelésbe történő betekintés változatai

Ugyanakkor úgy véljük, tájékozottságot minden bizonnyal az is befolyásolja, hogy az óvodapedagógusra milyen mértékben jellemző, hogy a bölcsődei neveléssel találkozott a pályája során. E tekintetben az találtuk, amint az 5. ábra láttatja, hogy az óvodapedagógusok közel egyharmadának nem volt kapcsolata a bölcsődei neveléssel, míg közel ugyanennyien válaszolták, hogy van rálátásuk a bölcsődében zajló tevékenységre, de nem pedagógusi minőségben (hanem az esetek többségében szülőként) szembesültek vele. A megkérdezettek közel azonos arányban jelezték, hogy bölcsődei intézménylátogatás, módszertani kör vagy az óvodai tipegő csoport irányítása (amelyben zajló tevékenységet megkönnyítette a bölcsődei nevelésre való rálátás) tette lehetővé a bölcsődei nevelés kérdésébe való betekintést.

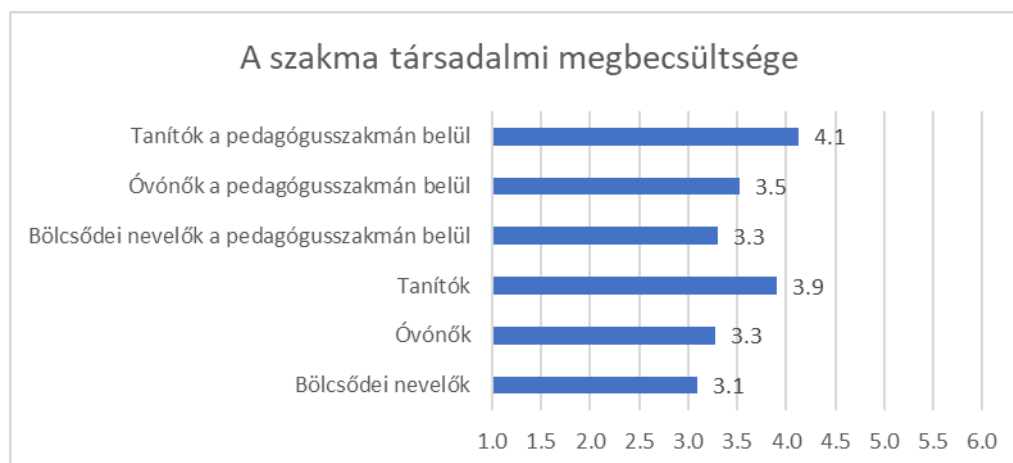
A „betekintés” szakmai jellegének vizsgálata került előtérbe a 6. ábra alapját szolgáló kérdés mentén, amely által a curriculáris tájékozottságot térképeztük fel, 6 fokozatú Likert skála segítségével.

6. ábra. A koragyermekkorai nevelés curriculumjának ismerete és az alkalmazására való felkészültség érzete (átlag, 1-6 fokú skála)

Látható, hogy míg az óvodapedagógusok 4,4-es átlag mellett viszonylag jól ismerik a koragyermekkorai nevelés curriculumját, addig ennek bölcsődei vetülete jóval alulmarad és a felezőérték körül mozog. Ez azt is jelenti, hogy a curriculumot összességében szignifikánsan jobban ismerik, mint ennek bölcsődei vetületét ($t= 8.87644$, $p < .00001$). Hasonló a helyzet a curriculum alkalmazására való felkészültségérzettel. Önmagában is elgondolkodtató, hogy a gyakorló óvodapedagógusok miért csak 3,9-es átlag mellett gondolják magukat felkészültnek az oktatásszabályozó dokumentum alkalmazására (A curriculumot összességében szignifikánsan jobban ismerik, mint amennyire alkalmazására felkészültek: $t=-3.60659$, $p=.000174$). Ennek bölcsődei szegmense (3,0) hasonló értéket mutatott az ismerettel (3,1). Érdekes eredménynek találtuk azt is, hogy a megkérdezett óvodapedagógusok a kisgyermeknevelők feladatkörét jobban ismerik (3,3), mint az erre a szakaszra vonatkozó curriculumot (3,0), amit elvileg a napi nevelési tevékenységükre való felkészülésük közben rendszeresen használnak.

Egy következő kérdéssel a bölcsődei nevelők általános társadalmi, illetve pedagógustársadalmon belüli megbecsültségével kapcsolatos nézeteket mértük fel.

7. ábra. A bölcsődei nevelői munka össztársadalmi és pedagógusszakmán belüli megbecsültsége óvodapedagógus szemmel (átlag, 1-6 fokú skála)

A 7. ábrán egyértelműen kirajzolódik, hogy minél fiatalabb korosztállyal foglalkozik egy pedagógus, annál alacsonyabb a társadalmi megbecsültsége a megkérdezett óvodapedagógusok szerint. Azáltal, hogy a bölcsődei nevelés az oktatási rendszer részét képezi, így a bölcsődei nevelők a legalacsonyabb megbecsülésnek „örvendhetnek”. Az óvodapedagógusok és a bölcsődei nevelők megbecsültsége között nincs szignifikáns eltérés ($t=-1.32742$; $p= .092542$), ugyanakkor a tanítók általános társadalmi megbecsültségének megítélése szignifikánsan magasabb az előző két kategóriánál ($t=-5.15087$, p

<.00001) Szépen kirajzolódik a diagramon az is, hogy a pedagógustársadalmon belüli megbecsültség minden esetben 0,2 ponttal magasabb átlagértéket mutat az ösztársadalmi megbecsültségnél, de összességében leképezi az általános társadalmi megítélést. Ez azt jelenti egyrészt, hogy a pedagógustársadalomban a bölcsődei nevelők a legkevésbé megbecsültek státuszát hordozzák, míg a tanítók e három kategórián belül a legkedvezőbb pozíciójúak és szignifikánsan magasabbnak gondolják az óvodapedagógusok az ő szakmai megbecsültségüket ($t = -5.05705$, $p < .00001$).

A vizsgálati mintánkat árnyaló különböző változók közül szembetűnő, hogy az állás jellege, a pedagógus régisége és didaktikai fokozata, az intézmény szervezeti struktúrája és a vezetett csoport szintje ebben az esetben nem befolyásoló tényező, azonban a településtípus igen (6. táblázat).

6. táblázat. *Különböző oktatási szintű nevelői minőség társadalmi megbecsültségének településtípus általi meghatározottsága a megkérdezett óvodapedagógusok szemszögéből (átlag, 1-6 fokú skála)*

Megbecsültség	Város	Vidék	Összesen	Szignifikancia Anova
bölcsődei nevelők társadalmi megbecsültsége	3.36	2.74	3.11	.001**
óvónők társadalmi megbecsültsége	3.50	2.93	3.28	.001**
tanítók társadalmi megbecsültsége	4.15	3.52	3.90	.000***
bölcsődei nevelők pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	3.49	3.05	3.31	.011*
óvónők pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	3.74	3.21	3.53	.003**
tanítók pedagógusszakmán belüli megbecsültsége	4,31	3.83	4.12	.003**

A megkérdezett óvodapedagógusok véleménye szerint szignifikánsan pozitívabb a városon dolgozó óvodapedagógusok megítélése az általános társadalmi- és a pedagógustársadalmon belüli megbecsültség vonatkozásában egyaránt.

A megkérdezett pedagógusok nagyrésze (87.3%) szakmai jövőterveiben nem szerepel a váltás, maradnának az óvodapedagógusi pályán a közeljövőben. Alacsony a tanítói állásra váltók száma (1.9%), illetve a pályaelhagyás szándéka is (2.8%). A megkérdezettek 8%-a tervezi, hogy a következő 2 évben bölcsődei nevelőként helyezkedne el. A szándék független a településtípustól, de számos más változó befolyásolja:

- régiség: 10 év alatti régiséggel rendelkezők inkább vállalnának bölcsődei állást, mint nagyobb régiséggel rendelkező társaik
- didaktikai fokozat: a didaktikai fokozattal nem rendelkezők 29,7%-a vállalna bölcsődei állást, a véglegesítővel rendelkezőknek pedig 8,8%-a.
- intézményi struktúra: ahol van bölcsődei csoport, a pedagógusok inkább vállalnának bölcsődei állást, mint ahol nincs.
- csoport jellege: akik tipegő csoportban dolgoznak, azoknak csak a fele maradna óvodapedagógusnak, s 46%-a bölcsődei nevelőként helyezkedne el. Ez az adat is alátámasztja azt a tényt, hogy az ismeretlentől/változtatástól való félelem miatt tartózkodnak az óvodapedagógusok a bölcsődei nevelői állásoktól, akik megismerik jobban ezt a területet, azok jövőterveibe már sokkal jobban be tud illeszkedni.
- állás jellege: a címzetes állással rendelkezők 91.8%-ának szakmai jövőtervei között az óvodapedagógusi állás marad, míg a helyettesítők esetében ez az arány csak 77.6%, vagyis a stabil állás hiánya is befolyásoló tényező.

A vizsgálati személyek 3,9-es átlag mellett jelezték, hogy vállalnának kisgyermeknevelői állást. Ez az érték jelzi, hogy az óvodapedagógusoknak vannak fenntartásaik, illetve tudatosítanak olyan tényezőket

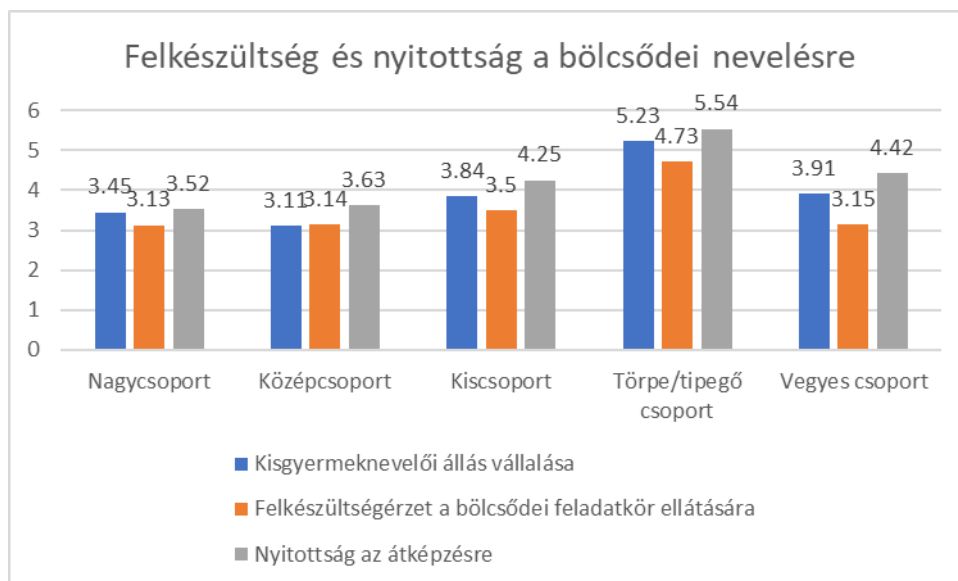
is, amelyek eltántorítják őket ettől a tevékenységtől. Ebben bizonyára az is meghatározó, hogy a bölcsődei feladatkör ellátására való felkészültségérzetük mindössze 3,4-es átlagot ér el. Ugyanakkor az is elgondolkodtató, hogy a munkavállalási kedv mértéke szignifikánsan magasabb ($t=3.06086$; $p=.001174$ azaz $p < .05$) mint a feladat betöltésének kompetenciaérzete.

Erősen szignifikáns különbséget tapasztaltunk a nyitottság tekintetében az állás jellege szerint: a helyettesítő pedagógusok, akiknek még nincs meghatározatlan idejű munkaszerződésük, sokkal szívesebben dolgoznának kisgyermeknevelőként, illetve nyitottabbak a kisgyermeknevelői átképzésre címzetes állással rendelkező társaikkal szemben. Ezt a nyitottságot a meghatározatlan idejű állás reménye is motiválhatja. Ugyancsak a helyettesítő pedagógusok felkészültebbnek érzik magukat a kisgyermeknevelői feladatkör ellátására, mint címzetes társaik, amit bizonyára motiváltságuk is előidéz (7. táblázat).

7. táblázat. Pedagógusi nyitottság az állás jellege függvényében (átlag, 1-6 fokú skála)

Állás jellege (Anova, $p=.000^{***}$)	Címzetes	Helyettesítő	Összesen
Szívesen dolgozna kisgyermeknevelőként?	3.58	4.49	3.86
Milyen mértékben érzi magát felkészültnek?	3.19	3.82	3.39
Milyen mértékben nyitott egy kisgyermeknevelői átképzésre?	3.49	4.87	4.27

Ugyanakkor a régiség is szignifikánsan befolyásoló tényező, a kisebb régiséggel rendelkező óvodapedagógusok sokkal szívesebben dolgoznának kisgyermeknevelőként, mint tapasztalt, nagyobb régiséggel rendelkező társaik. Egyrészt a fiatalkori rugalmassággal magyarázhatjuk ezt, másrészt a stabil állás megszerzésének motivációjával/kecsegtető jellegével. A régiséggel hasonló mintázatot figyelhetünk meg a didaktikai fokozat függvényében is: a fokozattal még nem rendelkező, kezdő pedagógusok és a véglegesítő vizsgát megszerzettek szignifikánsan szívesebben dolgoznának kisgyermeknevelőként, illetve jelentkeznének átképzésre. Ezt azzal magyarázzuk, hogy ennek a vizsgálati almintának nincs még biztos állása és státusza, így nyitottabb bármilyen szakmai váltásra, ami stabilitást ígér. Kissé meglepő tény, hogy ezek a pedagógusok felkészültebbnek is érzik magukat a II. és I. didaktikai fokozattal rendelkező társaiknál, ugyanezt a szignifikáns különbséget a régiség függvényében nem tapasztaltuk. Kérdésként tételeződik, hogy a nagyobb didaktikai fokozat, szakmai tapasztalat vajon egyfajta berögződést jelent, a nyitottság hiányát az új szakmai lehetőség felé? Vagy ez a pedagógusi rétegcsoport jobban tisztában van a szakma elvárásaival, s tart attól, hogy nem elég felkészült rá. A csoport típusa is befolyásoló tényező: azok a pedagógusok, akik már dolgoztak a 2-3 éves korosztállyal, szignifikánsan sokkal nagyobb nyitottságot mutatnak, s sokkal felkészültebbnek érzik magukat a 3-6 éves korosztályal dolgozó társaikhoz képest. (8. ábra)

8. ábra. Az óvodapedagógusok nyitottsága az átképzésre, állás vállalására és felkészültségérzetük (%)

Ugyanígy az intézményszerkezeti struktúra is befolyásolja a pedagógusok nyitottságát a kisgyermeknevelői munkakör betöltésére (.017**), vagy a szakmai átképzésre (.000***): szignifikánsan nyitottabbak azok a pedagógusok, akik olyan intézményben dolgoznak, ahol már működnek bölcsődei csoportok, az egy térben való közös munka következtében vélhetően már van rálátásuk a bölcsődei korosztállyal való munkára, s eltűnik lassan az ismeretlen területtől való tartózkodás/ódkodás. Az intézményszerkezeti struktúra a szakmai kompetenciaérzetet nem befolyásolja a kapott eredményeink szerint.

A kisgyermeknevelői állások vállalásának szándéka közötti eltérések magyarázatában segítségünkre lehetnek a faktoranalízissel nyert eredményeink, amelyek arra mutatnak rá, hogy a bölcsődei állás elvállalásában közrejátszó tényezőknek megfelelően milyen óvodapedagógusi csoportokkal találkozhatunk.

8. táblázat. Kisgyermeknevelői állás vállalásának indítékai (Főkomponenselemzés, KMO =0.813, Varimax, 78.44%)

Bölcsődei állás vállalása	Faktorok		
	1. Tekintélykövető	2. Pragmatikus	3. Vágyteljesítő
Csak ha újabb vizsgán nem kapnék óvónői állást	.153	.771	-.050
Leépítés esetén (megszűnik az óvodapedagógusi állásom)	.147	.792	-.071
Ha ezáltal közelebb kerülnék a lakóhelyemhez	.225	.682	.324
Ha tudnám, hogy az címzetes állás	.235	.772	.336
Mert ehhez a korosztályhoz érzem legközelebb magam	.211	.142	.909
Mindig is erre a területre vágytam	.333	.017	.863
Külső szaktekintély (pl. tanfelügyelő, szakmódszertanos) tanácsára]	.875	.220	.243
Kollégáim javaslatára	.890	.207	.245
Intézményvezető buzdítására	.875	.267	.218

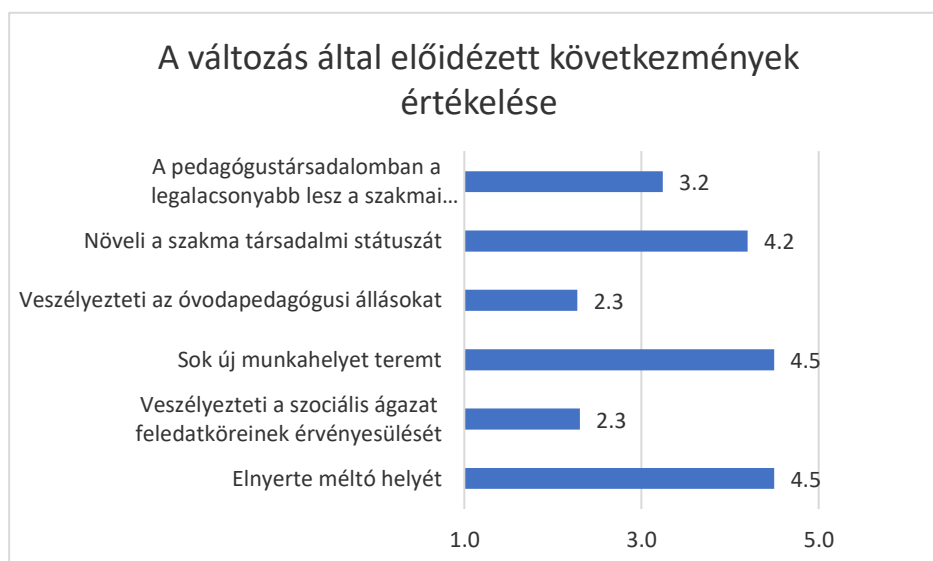
A 8. táblázat láttatja, hogy három nagy óvodapedagógusi csoport rajzolódik ki. Vannak, akik pragmatikus szempontok által vezérelten, csak abban az esetben vállalnák ezt a tevékenységet, többnyire egzisztenciális okokból, ha ezáltal biztosítva és javítva látnák a szakmai és személyes jóllétük minőségét: például amennyiben megszűnne az óvodapedagógusi állása, vagy ezáltal lakóhelyéhez közelebbi, illetve címzetes állást tudna szerezni. Egy másik csoportba tartozókat vágyteljesítőknél neveztek el, akikre jellemző, hogy belső indítatásból dolgoznának kisgyermeknevelőkként, elsődlegesen a korosztály iránti elköteleződés által vezérelve. A harmadik

csoportba tartozók számára fontosak a külső hatások, a kollégák, intézményvezető, szakfelügyelő véleménye és egyfajta tekintélykövető magatartást jelenítenek meg e kérdés kapcsán.

Az is érdekes, hogy bár az óvodapedagógusok kisgyermeknevelési feladatvállalási munkakedve mindössze 3,9-es átlagértéket ér el, a nyitottság az átképzésre 4,3, ami szignifikánsan magasabb értéket jelöl ($t=-2.49261$; $p=.006531$; azaz $p < .05$.), azaz olyanok is érdeklődnek az átképzés iránt, akik nem feltétlenül szeretnék nevelési szintet váltani. Ez a vizsgálati minta felnőttkori tanulási, szakmai látókör-bővítési szándékát is szépen kirajzolja.

Faktoranalízis mellett varianciaanalízissel is megvizsgáltuk ezeket az adatokat, s azt tapasztaltuk, hogy az állás jellege szignifikánsan befolyásoló tényező, a helyettesítő állással rendelkezők minden szempontot figyelembe vesznek a váltáskor, kivéve a leépítést (mivel nincs címzetes állásuk, értelemszerűen ez rájuk nem vonatkozik).

bölcsődei nevelés oktatási ágazatba tartozásának óvodapedagógusi megítélése 4,5-ös átlagértékű, ami kedvezőnek tekinthető, azaz sugallja, hogy a megkérdezettek pozitívan értékelik az oktatási rendszer szintjén bekövetkezett változtatást. A 9. ábrán is látható, hogy ennek megfelelően úgy gondolják, a kisgyermek nevelése elnyerte méltó helyét az oktatási rendszerben, de a pedagógusi állások számának potenciális növekedését is pozitívumnak látják. Érdekes – összefüggésben a társadalmi és szakmai megbecsültség kérdéskörével –, hogy az óvodapedagógusok úgy ítélik meg, összességében a legalacsonyabb a bölcsődei nevelő megbecsültsége a pedagógusi professzió egészét tekintve, de még így is egyértelmű, hogy az oktatási ágazatba sorolás növeli a bölcsődei gondozók szakmai státuszát. (Akkor milyen volt a korábbi megítélése, amíg a szociális ágazatba tartozott?!). Ugyanakkor az is érdekes, hogy a megkérdezettek nem látják negatív következménynek az óvodapedagógusi állások esetleges csökkenését (pedig, a korábban az óvodákban működő törpe/típegő csoportok bölcsődéhez csatolása akár csökkentheti is az óvodapedagógusi állások számát), valamint azt sem, hogy az oktatási ágazathoz tartozás a gondozási feladatok megvalósulásának ellenébe hatna.

9. ábra. A bölcsődék oktatási ágazatba tagolódási következményeinek óvodapedagógusi megítélése (átlag, 1-6 fokú skála)

Varianciaanalízisnek is alávetettük az adatokat a minta egyes változói mentén, de a kérdések megítélésében nem találtunk szignifikáns különbséget sem a munkahely településtípusa, sem az állás jellege mentén.

Amennyiben részletezően lebontjuk továbbá az óvodapedagógusok érintettségét és ennek mentén a változáshoz való viszonyulást és faktoranalízisnek vetjük alá az adatokat, három nagy csoport rajzolódik ki.

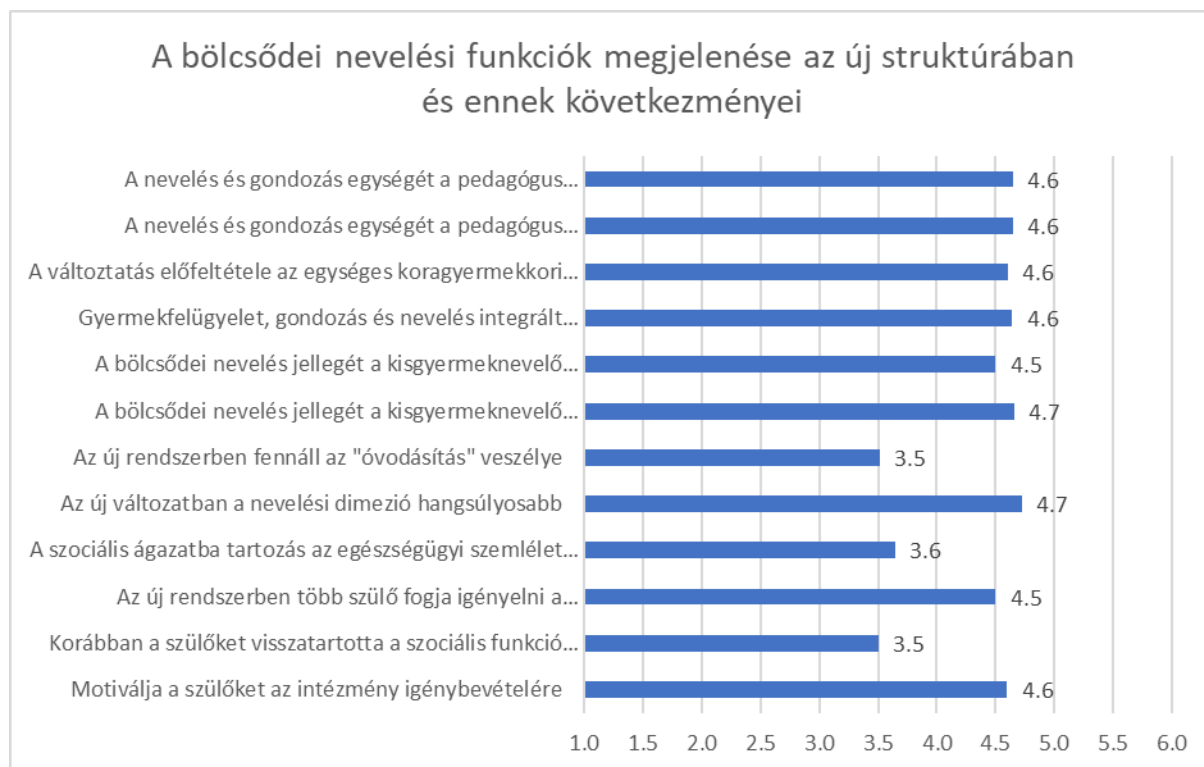
Az első csoportba tartozók szakmai lehetőségforrást vélnek felfedezni az intézményrendszeri változásban, amely egyrészt megnöveli a szakmai karrierút választásának lehetőségeit, ugyanakkor

potenciális munkahelyeket teremt a bölcsődékben és (ezáltal is) motiváló hatást gyakorol az átképzésre való jelentkezés vonatkozásában. A második csoportba tartozók a tehermentesítést remélik a változási folyamatból, amelyben az óvodás és óvodapedagógusok is felszusszannak, ugyanis a korábban óvodáskor alatti gyerekek (jellemzően 2-3 év közöttiek is bekerültek az óvodák ún. tipegő/törpe csoportjaiba, akik) az új rendszerben vélhetően a bölcsődébe fognak kerülni. A faktorelemzés kirajzolt egy borúlátóbb óvodapedagógusi csoportot is, akik inkább a szakmai veszélyeket emelték ki a változás következményeként, elsősorban az óvodapedagógusi, illetve kiegészítő személyzeti állások megszűnésétől tartva.

9. táblázat. A változásokhoz való óvodapedagógusi viszonyulás (Főkomponenselemzés, KMO= .676, Varimax, 76.65%)

Változás hatása	Faktorok		
	1. Szakmai lehetőségek	2. Tehermentesítés	3. Szakmai veszélyek (bekebelezés)
Több potenciális munkahelyi lehetőséget teremt bölcsődékben	.791	.139	.117
Megnöveli a választási lehetőséget a szakmai karrierutat illetően	.889	.129	.005
Motiválja a kisgyermeknevelői átképzésre való jelentkezésüket.	.838	.245	-.070
Az óvodákban ennek következtében szűnhetnek meg óvodapedagógusi állások.	.015	.044	.919
Az óvodákban ennek következtében szűnhetnek meg kiegészítő személyzeti állások.	.034	.042	.923
Tehermentesíti az óvodákat.	.332	.874	-.076
Tehermentesíti az óvodapedagógusokat is.	.352	.863	-.060

A 10. ábra több lényeges ponton is láttatja a megkérdezettek véleményét a bölcsődei nevelés hatékonyságával kapcsolatban, valamint az intézményrendszer szintű változtatás hatását ebben a tekintetben. Egyrészt arra világítanak rá az eredmények, hogy a megkérdezettek többnyire megvalósíthatónak gondolják az új rendszerben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés egységességét (4,6), illetve, hogy az óvodapedagógusok szerint a bölcsődei nevelés két alapvető funkciójának, a nevelés és gondozás egységének érvényesülése ugyanolyan mértékben függ a kisgyermeknevelő személyiségétől és szemléletmódjától. Másrészt azonban a nevelési funkció megvalósulásában a személyiségnek nagyobb jelentőséget tulajdonítanak (4,7) mint a nevelési szemléletmódnak (4,5), bár az eltérés mértéke nem jelentős ($t= 0.84769$, $p=.198543$). Az óvodapedagógusok ugyanakkor úgy ítélik meg, hogy az intézményrendszeri változtatás segíti immár az egységes koragyermekkorai nevelési szemlélet és gyakorlat megvalósítását (4,6), hiszen kiépült ezáltal a hiányzó láncszem: most már nem csupán egy egységes nevelési curriculum villantja fel ennek lehetőségét, hanem az egy ágazatba tartozás is a felmenő rendszer kialakulását, az egységes szemlélet következetes érvényesülésének keretfeltételeit jelenti. Ugyanakkor az egységességet a nevelési dimenzió hangsúlyosságával képzelik el leginkább (4,7), bízva a kisgyermeknevelőkben, hogy mindez nem fog az „óvodásítás” jelenségéhez vezetni. Ennek veszélyét látják ugyan, de nem túl magas átlag mellett (3,5).

10. ábra. A kisgyermeknevelési funkciók árnyalódása az oktatási ágazatban és ezek hatása a szülői viszonyulásmódokra (átlag, 1-6 fokú skála)

A kisgyermeknevelési funkciók megjelenési arányainak becslése mellett a jelenség szülői magatartásra gyakorolt hatásának a megítélését kértük a vizsgálati személyektől. Ebben a tekintetben is egyértelműen pozitív a változtatás motiváló hatásának megjelenése a szülői intézmény-igénybevétel tekintetében (4,6) és közel hasonló erősséggel (4,5) jelenik meg annak a következménynek a felismerése is, hogy az oktatási ágazatba tartozás nevelési felhang-ígérete okán, több szülő fogja igénybe venni a bölcsődei szolgáltatásokat, mint korábban. A korábbi rendszerben a nevelési funkció háttérbe szorulása és a szociális dominanciája közepes erősséggel (3,5) befolyásolta a szülői döntéseket az óvodapedagógusok szerint. A varianciaanalízissel elemzett eredményeink jelzik, hogy a településtípus meghatározó ennek megítélésében. A városon dolgozók inkább érzékelték problémának a szülők intézmény iránti bizalmának kérdését, mint a vidéki környezetben dolgozók.

Ugyanezeket az adatokat faktoranalízisnek is alávetettük, amely következtében a 10. táblázatban összesített eredményeket nyertük.

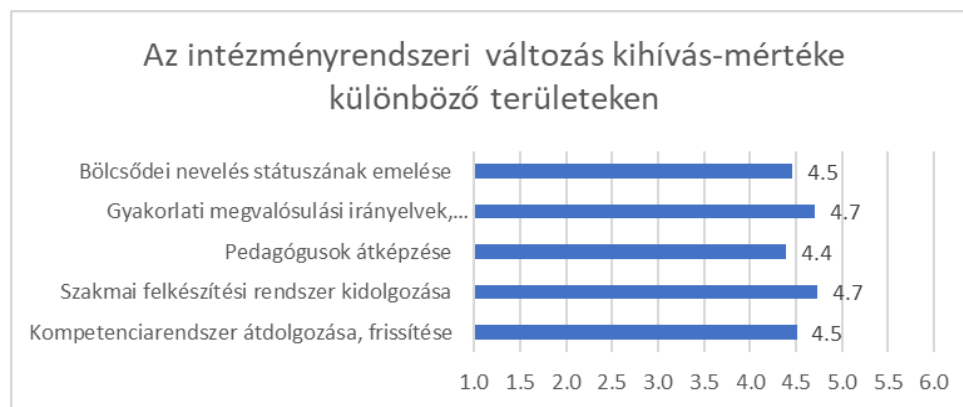
10. áblázat. Bölcsőde megítélése (Főkomponenselemzés, $KMO=.776$, Varimax, 76.02%)

Bölcsőde megítélése	Faktorok			
	1. Pedagógus-orientált	2. Szülő-orientált	3. Nevelés-orientált	4. Óvodásítás (tartózkodó)
Szerintem a bölcsődék oktatási ágazatba tagolódása motiválja a szülőket az intézmény igénybevételére.	.118	.696	.224	-.332
Szerintem a szülők azért tartózkodtak eddig attól, hogy bölcsődebe írássák a gyermeküket, mert abban a gondozási funkció dominált, a nevelési háttérbe szorult.	.076	.800	.023	.156
Szerintem az új rendszerben több szülő fogja igénybe venni a bölcsődét.	.014	.874	.182	-.078
Szerintem a bölcsődék szociális ágazathoz tartozása az egészségügyi szemlélet túlsúlyát is jelentette	-.057	.607	.216	.506
Szerintem a bölcsődék óvodákhoz kapcsolása okán a bölcsődei fejlesztést „óvodásítás” veszélye fenyegeti.	.203	-.041	-.023	.834

Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekkel foglalkozók személyisége határozza meg.	.889	.085	.126	.081
Szerintem a bölcsődei nevelés jellegét a kisgyermekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.	.874	.172	.080	.046
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekkel foglalkozók személyisége határozza meg.	.841	-.047	.331	.030
A nevelés és gondozás egységét elsősorban a kisgyermekkel foglalkozók szemléletmódja határozza meg.	.845	-.023	.272	.124
Szerintem az új változatban nagy hangsúlyt kap a nevelési dimenzió.	.115	.475	.627	.225
A bölcsődékben a gyermekfelügyelet, gondozás és nevelés megfelelő arányban, integráltan érvényesül az új intézményrendszeri struktúrában.	.266	.201	.813	-.080
Ez a változtatás az előfeltételét képezi az egységes koragyermekkorai szemlélet és gyakorlat megvalósulásának.	.343	.094	.861	-.005

Látható, hogy alapvetően négy nagy válasz-, illetve pedagógusi attitűdcsoport körvonalazódott. Az első csoportba tartozók, akiket pedagógusorientáltak nevezünk el, úgy vélik, hogy a bölcsődei nevelés jellegét, illetve a nevelés és gondozás egységes érvényesülését elsődlegesen az kisgyermeknevelők személyisége és szemléletmódja határozza meg. A második csoportot képező, szülőorientált vizsgálati személyek a változtatás szülőkre és a szülők intézmény iránti magatartására fókuszáltak, kiemelve, hogy az új rendszer motiváló hatású a szülőkre, és a változtatás következtében több szülőnek lesz bizalma a bölcsődék igénybevételére. Az ebbe a csoportba tartozó óvodapedagógusok úgy ítélik meg, hogy a szülői tartózkodás egyik fő oka a korábbi egészségügyi szemlélet túlsúlya volt, illetve az, hogy a nevelési funkció háttérbe szorult a gondozási funkció érvényesülésének hangsúlyossága okán. A harmadik csoportba tartozók a nevelésorientáltak, akik úgy vélik, hogy az új bölcsődei nevelési rendszerben a gyermekfelügyelet, a nevelés és gondozás arányai egyensúlyba hozhatók és egységesen, integráltan, egymás kiegészítő funkciókként érvényesülhetnek. Ugyanakkor a változtatást az egységes koragyermekkorai szemlélet és gyakorlat megvalósulási előfeltételének tekintik. A negyedik csoportot a tartózkodók képezik, akik a bölcsődei nevelés oktatási ágazatba tagolódásának negatív arcát látják elsődlegesen és attól tartanak, hogy az „óvodásítás” veszélye fenyegeti ebben a rendszerben a kisgyermekkel való foglalkozást.

Az oktatási rendszerbe illesztett romániai kisgyermeknevelés több kihívással is szembe kell nézzen a közeljövőben a vizsgálati személyek szerint (11. ábra). Ezek sorában a legkiemelkedőbb a szakmai felkészítési rendszer kidolgozása, pontosítása (4,7), a kompetenciarendszer frissítése/kidolgozása, illetve ehhez szorosan kapcsolódóan a gyakorlati megvalósulási irányelvek, modellek kidolgozása (4,7). Látható tehát, hogy a szerkezeti változásokat jelentő intézményrendszeri átalakulásoknak ki kell egészülniük a tartalmi módosulásokkal, pontosításokkal, hogy valóban megfelelő minőséget is jelentsen az oktatási hovatartozás. Ugyancsak a kihívások sorában előkelő helyet foglal el a bölcsődei nevelés státuszának növelése (4,5). Legkevésbé kihívás-jellegűnek az átképzést látják a vizsgálati személyek, mely a gyakorlati modellek, illetve szakmai felkészítési rendszer kidolgozásánál szignifikánsan alacsonyabb mértéket képvisel ($t=-2.40984$, $p=.008192$; $p < .05$).

11. ábra. Az oktatási rendszerbe-tagolódás által előidézett kihívások megítélése (átlag, 1-6 fokú skála)

Az állás jellege, a pedagógus régisége és didaktikai fokozata, illetve a vezetett csoport függvényében nem találtunk szignifikáns különbségeket ebben a kérdésben, de az intézményi szerkezet és a településtípus árnyalta szignifikánsan a pedagógusok válaszait. A városi pedagógusok sokkal inkább érzékelik az oktatási rendszert érintő kihívásokat, azaz szakmailag problémaérzékenyebbek vidéki társaikhoz képest, mindegyik területen. Továbbá azok az intézményi struktúrákban dolgozó pedagógusok, melyekben már bölcsődei szint is működik, sokkal nagyobb mértékű kihívásnak látják hagyományos intézményi struktúrában dolgozó kollégáikhoz képest a szakemberek kompetenciarendszerének kidolgozását, a felkészítési rendszer kidolgozását, illetve a bölcsődei nevelés státuszának emelését, hiszen közvetlenül érintettek ebben a problémában.

11. táblázat. Kihívások településtípus általi meghatározottsága

Kihívások	Város	Vidék	Összesen	Szignifikancia Anova
Szakemberek kompetenciarendszerének átdolgozása, oktatási rendszerhez való adaptálása („frissítése”)	4.77	4.11	4.51	.000***
Kisgyermeknevelők szakmai felkészítési rendszerének kidolgozása	5.02	4.25	4.72	.000***
Más oktatási szegmensen dolgozó pedagógusok átképzése a bölcsődésekkel való foglalkozásra	4.62	4.01	4.38	.002**
A bölcsődei nevelés gyakorlati megvalósulási irányelveinek és modelljeinek kidolgozása	4.89	4.39	4.69	.006**
A bölcsőde intézményrendszerének szülők körében történő népszerűsítése és elfogadtatása (a bölcsődei nevelés státuszának emelése)	4.64	4.17	4.46	.019*

Az óvodapedagógusok úgy vélik, hogy a bölcsődei intézményrendszer változása nagy mértékben gazdagítja az óvodai nevelést ($m=4.96$). E kérdés megítélése független a munkahely településtípusától, a régiségtől, az intézményi struktúrától és az óvodai csoporttól, viszont szignifikáns különbség tapasztalható a didaktikai fokozat függvényében (Anova, .032*), a didaktikai fokozattal nem rendelkező, vagyis pályakezdő pedagógusok sokkal pozitívabbnak látják ezt a változást, mint az I. fokozattal rendelkező társaik. Ugyanígy az állás jellege szerint is szignifikáns különbségeket tapasztaltunk, (Anova, .048*), a helyettesítő állást betöltő pedagógusok pozitívabbnak látják a változást.

4. Összegzés

Összességében a vizsgálati eredményeink azt mutatják, hogy a kisgyermekkorai nevelés intézményrendszeri változásának fogadtatása pozitívnak minősíthető az óvodapedagógusok szerint. Többnyire úgy ítélik meg, hogy ez a módosítás a koragyermekkorai nevelés egységes szemléletének és gyakorlatának megvalósítási esélye teljesebbé válik ezen intézkedés által. Mindemellett előnynek látják azt is, hogy az új struktúrában hangsúlyosabbá válik a nevelési funkció, és ezáltal egyensúlyba kerülnek a bölcsőde gondozási, gyermekfelügyeleti és nevelési feladatai, aminek tovagyűrűző további pozitív hozadéka, hogy így motiválóbba válik a szülők számára is az intézményrendszer igénybevételére. Ugyanakkor természetesen vannak olyanok is, akik a veszélyforrást is látják e törvényi módosulásban. A viszonyulást meghatározza az intézményrendszerrel való közvetlen, illetve közvetett tapasztalat, hiszen azon óvodapedagógusoknak, akik korábban már foglalkoztak az óvodába bekerülő bölcsődés korosztályú gyerekekkel közel fele szívesen töltene be kisgyermeknevelői állást, ugyanakkor azok a vizsgálati alanyok is nagyobb nyitottságot mutattak, akik olyan intézményi struktúrában dolgoznak, ahogy bölcsőde is működik az óvoda mellett.

A karrierutak vonatkozásában két egymással szinte ellentétes tendencia rajzolódott ki: egyrészt a stabilitás igénye, mely szerint az óvodapedagógus nem tervez bölcsődei nevelői pályára váltást (elsősorban a magasabb didaktikai fokozattal rendelkezők), másrészt nagyfokú nyitottság és rugalmasság a fiatal, pályakezdő, didaktikai fokozattal nem rendelkező, helyettesítő állást betöltő óvodapedagógusokat jellemzi, akik minden bizonnyal egzisztenciális és pragmatikus motívumok mentén is viszonyulnak a kérdéshez.

Az oktatási rendszer bővülésének egyik alapvető kihíváselemeként jelenik meg a vizsgálati eredmények alapján a gyakorlati megvalósulási irányelvek és -modellek kidolgozása, valamint a szakmai képzési és átképzési rendszer átgondolása, érvényesítése.

Bibliográfia

*** *1/2011-es Oktatási Törvény* (Legea educației naționale nr. 1/2011). https://www.edu.ro/sites/default/files/legea-educației_actualizata%20august%202018.pdf. Utolsó letöltés: 2023.11.01.

*** 2019: *A koragyermekkorai nevelés curriculumuma*. Ministerul Educației și Cercetării, București.

*** *100/2021-es Sürgősségi Kormányrendelet - Ordonanța de urgență 100 din 10 septembrie 2021 pentru modificarea și completarea Legii educației naționale nr. 1/2011 și abrogarea unor acte normative din domeniul protecției sociale*

*** *566/2022-es Kormányrendelet – Hotărârea nr. 566 din 28 aprilie 2022, Metodologia de organizare și funcționare a creșelor și a altor unități de educație timpurie antepreșcolară*

Albulescu, I. (2022): Educația antepreșcolară în România. Cadre conceptuale și normative. In Catalano, H., Albulescu, I. (coord): *Educația timpurie antepreșcolară*. Didactica Publishing House, București, 15-24.

Barabási T. (2023) (in press): A romániai koragyermekkorai nevelési curriculum bölcsődei vetülete: elméleti fogódzók és gyakorlati megvalósíthatóság. In Barabási T, Péter L. és Szántó B. (szerk.): *Kompetencia és tudástranszfer az oktatásban XII*. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.

Szerzők:

BARABÁSI Tünde, Babeș-Bolyai Tudományegyetem, Székelyudvarhelyi Kihelyezett Tagozat.

e-mail: tunde.barabasi@ubbcluj.ro

STARK Gabriella, Babeș-Bolyai Tudományegyetem, Szatmári Kihelyezett Tagozat.

e-mail: gabriela.stark@ubbcluj.ro

Köszönetnyilvánítás: A kutatás az MTA Domus szülőföldi csoportos pályázat támogatásával valósult meg.